

P. Bogović:

Učitelji - ministri.

(Dalje.)

Karl Seitz.

Največu čast avstrijskom učiteljstvu čini **Karl Seitz**, učitelj u Beču. Njegov je život pun neugodnosti, žestoke borbe, ali i pun pobjeda. Provikao se iz najgorih životnih okolnosti do ministarske stolice. U detinjstvu bio je pitomac gradskog sirotišta. U ranoj mladosti počeo je učiti krojački zanat i brzo ga napustio. Čim je svršio učitelj. seminar u St. Pöltenu odmah se dao na politiku. Osobito je bio aktivan u Radničkom prosvetnom društvu. Dugi se niz godina borio kao socijaldemokrat u avstrijskom parlamentu za radnička prava. Austrija ga više puta disciplinarno kaznila, radi nepoćudne politike koju je zastupao, a napokon i odbustila iz učiteljske službe. Bio je i predsjednik »Centralnog udruženja bečkog učiteljstva«. On još i danas živi (54 god. star) i bori se neustrašivo za pobjedu svojih načela.

Iz grmena velikoga, lavu izać trudno nije, u velikim narodima geniju se gnijezdo vije.

(Dalje prihodnjik.)

Šolski vrtovi in njih nadzorovanje.

Da se ugodni odluku višjega šolskega sveta št. 1927, z dne 22. februarja 1923, je bila sklicana na 10. t. m. v Mokronogu sela stalnega odbora za krški okraj, katere se je udeležilo razen članov odbora tudi več učiteljstva sosednjih šol. V imenovanju se je sklenila sledeča resolucija:

Stalni odbor priznava sicer blag namen višjega šolskega sveta, vendar pa je prišel po nad dve uri trajajoči stvarni debati do prepričanja da je nadzorovanje šolskih vrtov, kot ga priporoča tozadevni odlok, neizvedljiv iz teh-le razlogov:

1. Poročevalci morajo biti res vestni in zmožni učitelji da zamorejo svojo službo tudi vestno in plodonosno izvrševati, sicer ni pričakovati nobenega uspeha. Ne zadostoval bi, da bi ogledali šolske vrtove le enkrat v letu: morali bi jih najmanj dvakrat, ako bi hoteli imeti jasen in točen upogled. Posel poročevalcev bi bil tako združen z ogromnim delom in velikimi potnimi stroški. Za to pa je treba časa in denarnih sredstev, a če primanjkuje tega nalašč za to nastavljenima vrtnarskima nadzornikom ki sta razrednega pouka oproščena, kako naj dobi čas in denar poročevalcev?

2. Ni pričakovati, da bi prevzel kak kraini šolski svet stroške za tiskovine, ki bi jih rabili poročevalci.

3. Nujno potrebno je da se postavnim potom uredi razmerje med krainimi šolskimi sveti in učitelji-vrtnariji v dolžnostih ki jih imajo ti do šolskih vrtov, sicer ni mogoče teh urejevati in vzdrževati ter poravnati sporov.

4. Reformira naj se sedanjim zahtevam in potrebam primerno kmetijski pouk na učiteljskih. Ta pouk naj se uvede tudi na ženskih učiteljskih ker je dostiokrat zlasti na manjrazrednih šolah voditeljica tudi učiteljica in tako oskrbnica šolskega vrta.

5. Mlajši učiteljski generaciji naj se da prilika da izpopolni na učiteljski pridobljeno znanje v kmetijstvu in vrtnarstvu v počitniških nadaljevalnih tečajih.

6. Dokler se ne dobi denarnih sredstev za pokritje potnih stroškov nadzornikov oziroma poročevalcev in tiskovin, naj nadzorujejo šolske vrtove in delajo poročila vsakokratni okrajni šolski nadzorniki, kar lahko store ob priliki običajne inšpekcije pri pisarniških poslih na naj jim bodo v pomoč okrajni ekonomski.

Ferijalni Savez učiteljstva.

KAJ PRIČAKUJE DIJAŠTVO OD UČITELJSTVA V F. S.?

Koncem 19. stoletja je jugoslovanska ideja v zmagoslavnem zanosu osvojila srca in duše omladine v Sloveniji.

Sporodno ž njo in radi nje se je pojavilo uvidevanje, da vodi pot do narodnega ujedinjenja preko podrobnega narodnega dela v dolgi vrsti let, preko samolastne izobrazbe in preko predhodnjega spoznavanja; spočeta je bila ideja Ferijalnega Saveza, rodila se je takozvana »Počitniška Zveza«. Ta je razprostrla svoje delovanje po vseh jugoslovanskih pokrajinah od Ljubljane do Beograda.

Krepko se je razvila, dokler ni pričela trgati niti njenega delovanja sumljiva roka avstro-ogrške »pravice«. Nosilec ideje so padali, ideja sama pa je zmagala in kulminira v F. S. danes, ko vstopa vanj učiteljstvo Slovenije. Kakor je namreč ideja F. S. spočeta v omladinskih vrstah Slovenije in je v kratkem osvojila omladino v ostali Jugoslaviji, tako je tudi upati, da bo korak slovenskega učiteljstva našel odmev in posnemanje pri učiteljstvu cele države.

Ze od svojih početkov se je »Počitniška Zveza« trudila pridobiti zase i učiteljstvo: zavedala se je namreč, da bo njeno delo brezuspešno, če ne bo v njenih vrstah elementarnih vzgojiteljev in nosilcev kulture. V tem pravcu je delovala i Fer. Sav. Dasi ni imel pri tem razen lokalnih pojavov v Srbiji nobenega uspeha, je F. S. na svojem II. kongresu tako preuredil svoja pravila, da so nudila najširšo podlago za skupno delovanje.

Zakaj pa se je dijaštvo v tem oziru toliko trudilo, kaj razen že omenjenega še pričakuje od učiteljev v F. S.?

Danes splošno priljubljena beseda, ki opravičuje vsakogar za vse, rabljena večkrat neumestno za neopravičljive stvari. — je — dvojnina psihoza. Ne vem, v koliko bi se z njo moglo opravičiti neko splošno otopenost, nedelavnost, pomikanje rešnosti in čuta za izvrševanje društvenih dolžnosti, ki je vladalo do zadnjega med dijaštvom.

Radi tega je F. S.-u manjkalo one solidnosti, ki daje društvu ugled in mu pridobiva zaupanje širše javnosti: tako je mogoče da se mora z državo boriti za ugodnosti, ki njo samo nič ne stanejo, za društveni razvoj so pa velikega pomena, da se mora boriti tisti F. S., ki v ideji narodnega kulturnega ujedinjenja goji medsebojne stike, pospešuje osebna spoznavanja, najboljša sredstva za odpravo predsodkov, vzgaja narodu koristne in zdrave člane, se udeležuje na vseh kulturnih poljih, skratka, ki je državotvoren, državni in narodu prepotraben element.

Z vstopom učiteljstva se situacija predružači. Ne samo, da se vpliv organizacije naravno poveča radi prirastka na agilnem članstvu, večje važnosti je dejstvo, da zadobi s tem resno ozadje celotno delovanje v F. S., kar je potrebno, da si pridobimo ugled in zaupanje publike, predvsem pa onih staršev, ki zaupajo svojo dečo organizaciji.

F. S. je kot pretežno dijaška organizacija trpel doslej na labilnosti svojih upravnih organov; vodje posameznih upravnih jedinic F. S. so se letno menjali; komaj so prvi stvorili gotov program in začrtali delovanje trdne smeri, že so jih zamenjali drugi, porušili, kar so dogradili prvi in pričeli na novo zidati.

Zato so dobili U. O. posameznih podružnic F. S. nalogo, da pritegne profesorje, da oni osigurajo uspeh, da tvorijo hrbtenico na podružnici, da značijo faktor konservativnosti, ki umirja vihravost menjalov se dijaških organizacij. Ista naloga čaka učiteljstvo v takozvanih M. U. (Mestnih Udruženjih) F. S., ki združujejo v sebi vse članstvo, bodisi navadne člane brez ozira na podružnično pripadnost, bodisi člane dobrotvorne. V njih bo učiteljstvo vršilo podrobno kulturno delo po okrajih služila bodo za oporišče, s pomočjo katerih se bodo med letom omogočile ekskurzije ferijalcev iz mesta na deželo, pri čemur bi udeleženci prirejali različne prireditve analfabetske tečaje in drugo. F. S.-u je namreč določeno da z ozirom na svoje ideje, svoj široki program postane na zavodih bistven del zavoda in sčasoma absorbira vsa mogoča društva katerih program se v bistvu krije z njegovim.

(Dalje prihodnjik.)

— i Počitniški izlet. Že imenovana smer preko Plitvičkih jezer se mora opustiti, ker v tej smeri proga **Gračac-Knin** še ni dogotovljena (treba bi bilo 40 km peš). Zato bo naša smer sledeča: **Ljubljana - Karlovac - Zagreb - Sisak - Sunja - Prijedor - Šibenik - Split** (vožnja iz Splita v Šibenik **po morju** bi bila zelo interesantna). Iz Splita po morju v Metković, od tu po železnici v Dubrovnik (ali po morju) v **Boko Kotorsko — povratek v Dubrovnik - Mostar - Sarajevo - Slov. Brod - Vinkovci - Osijek — po Donavi preko Novega Sada v Beograd in preko Broda povratek**. Pri tej smeri sem na željo prijavljenec postavil tudi Beograd, kar je omogočeno z malenkostnimi stroški. Vozni stroški imenovane smeri 300 Din. (Brod ob prozi Split-Šibenik-Metković ni državni in plačamo celo vožnjo, upanje je na polovično ceno). Čas potovanja: 15 dni. Prehranitveni stroški: zaenkrat še odprto vrašanje. Prijavljenih je

60 tovarišev in 15 tovarišic. Z večkrat apeliranim programom sem ostal osamljen. Moški zbor je s številom prijavljenecv nemogoč; več upanja je z mešanim pevskim zborom. Rok za prijava je potekel že s 1. aprilom in kljub temu so se množili prošnje, da ne bo nepotrebnega nisarenja objavljam, da se ne sprejme nikogar več. **Izjema so samo tovariš-tenorist!** Za event. pojasnila vedno na razpolago! — S. M.

Učiteljski pravnik.

— § Višje dnevnice in stanarinska doklada pristojajo v slučaju premestitve iz nižjega v višji draginski razred — glasom odločbe delegacije min. financ z dne 15. decembra 1922, št. 3281/pr. — **šele od 1. dne prihodnjega meseca** in ne od dneva nastopa službe v višjem drag. razredu.

— § Ovadb prot učiteljstvu. V »U. Tov.« z dne 14. pr. m. je dobro, a premalo povedano glede ovadbe proti učiteljstvu. Zakaj se iste imajo? Zato, ker ovaduh povsod dobro vedo, da ne more učitelj-obtoženec nastopiti proti njim sodnijskim potom, češ, saj višji šolski svet ne izda imena denuncijantov. Naša organizacija, osobito zastopnik učiteljstva, naj deluje na to in naj energično zahteva pri seji višjega šolskega sveta, da se ta »uradna tajnost« — katera pač ni na mestu, kakor pri drugih, tudi pri naši šolski oblasti — odpravi. Sicer se učitelj-obtoženec — katerega ime se je krivičnim potom blatilo od strani denuncijanta naravnost pri višji inštanci — ne more braniti in doseči svoje zadoščenje pri sodišču. **Krivično ovaduštvo se kaznuje po § 209. kaz. zak. do 4 tedne zapore.** Dokler ta »uradna tajnost« ne bo odpravljena, se bodo brez skrbi ovaduhov množile ovadbe proti učiteljstvu dan za dnev. Prosimo torej z imeni denuncijantov na dan! Učitelj-obtoženec naj dobi original ovadbe v pogled in izjavo kar je edino pravilno in na ta način se sigurno ne bodo več množile ovadbe proti učiteljstvu.

Iz Jugoslavije.

— Na delo tovarišice in tovariši! Nov način narodno-prosvetnega dela: knjižna tombola Jugoslovanske Matice. Opozorjamo na tozadevni oklic, ki ga prinašamo v rubriki »Naše narodno prosvetno delo«. Pri tem delu lahko slovensko učiteljstvo vrši najvažnejšo vlogo. Vsako šolsko vodstvo naj bi bilo poverjenstvo za čas tombolske prireditve, pooblaščen od Jugoslovanske Matice. Žrebanje se bo moglo vršiti v drugačnem redu in v hitrejšem tempu, kot je to razvidno iz prospektov, ki jih je Jugoslovanska Matica že razposlala širom vse Slovenije. Treba bo napeti vse sile, da se tombola zaključi do konca šolskega leta, za kar je potrebno pomoč od strani šolskih vodstev. Podružnice Jugoslovanske Matice imajo že tozadevna navodila. Karte za književno tombolo se bodo razpošilale na šolska vodstva takoj po objavljenju te notice in je dolžnost da storimo vse za razprodajo poslanega števila. Določeni so posebni dobitki za šolsko mladino, ki obstoje iz mladinskih spisov do višine zneska že določenih dobikov navedenih v prospektu. Lahko na si mladina, ki je kak dobiček zadela, izbere tudi šolske knjige ki jih potrebuje. Natančna navodila, kako naj se postopaj in vrši razdeljevanje dobikov, bodo šolska vodstva dobila najkasneje do 10. maja ali potom posebnih okrožnic, ali na v objavi »Učiteljskega Tovariša«. Prosimo pa, da se razprodaja pri vseh šolskih vodstvih konča najkasneje do 18. maja t. l. in se denar in pa tudi preostale karte pošlje do 20. maja (ki je zadnji termin) nazaj Jugoslovanski Matici. Prosi se da se učiteljstvo teh navodil strogo drži, ker je organizacija take književne prireditve silno komplicirana. Pozivljamo narodno zavedno učiteljstvo, naj nam pripomore do tega, da bo književna tombola Jugoslovanske Matice največja kulturna manifestacija slovenskega naroda od ustanovitve naše nove države do danes. — Tudi obmeine ljudske knjižnice lahko poizkusijo srečo, da na cen način pridejo do knjige.

— Vse one, ki niso zadovoljni z našo organizacijo ali na njenim postopanjem opozorjamo, da imajo sedaj najlepšo priliko se oglašiti in staviti svoje predloge, da se ustavi v program UJU. Metodni program bo obravnaval taktiko organizacije in imalo tudi v tem oziru sedaj priliko izpregovoriti. Z brezplodnim kritikovanjem za gostilniškimi omizji in zabavljanjem na nepravem mestu stvari ne

koristijo. Oglasite se pri svojih društvih ali pa direktno s konkretnim in pozitivnim sodelovanjem.

— Prosvetno delo med narodom. V Bosni so se osnovala 4 prosvetne odgojne šole za odrasle. Namen teh šol je, da povzdignejo etični čut ljudi. Šole se nahajajo v Sarajevu, Zenici, Vakom in Bugojnu. — Obiskuje jih 300 odraslih gojencev, katere podučuje 20 nastavljenecv. Osnoval jih je Miljenko Vidović in ne dobivaio nikake državne podpore. Radi tega se bodo v tozadevni fond zbirali prostovoljni prispevki.

— Prošnja vsem p. n. tovarišem in tovarišicam obmejnih šol. Podpisani si usojam v svrhu statistike in obrambnega dela prositi vse cjenene gg. tovariše in tovarišice šolskih okrajev: Ljutomer, Konjice, Sv. Lenart Mariborska okolica, Marnberg, Ptuj, Slovenjgradec, Prevalje, Murska Sobota — Kočevje in Črnomelj odgovor na sledeča vprašanja: 1. Ime šole — okraj. Koliko otrok pohaja v ondotno šolo. Narodnost po številu v letu 1919, do 1923. 1. 2. Koliko razredov ima? 3. Koliko učiteljev učiteljic? 4. Kaj ovira uspeh dela? 5. Kako je šola oskrbljena z učili in samoučili? 6. Koliko knjig šteje šolarska učiteljska knjižnica (slovenskih)? 7. Kakšno je razpoloženje ljudstva napram šoli (sedanji)? 8. Kakšno je razpoloženje ljudstva napram državni misli? 9. Ali je delovala v tamošnjem kraju Šulmarka ali Schulverein? 10. Ali je imela šola občina ali sploh kdo od teh društev podporo, ali kaj drugega? 11. Ali morebiti te dve društvi še sedaj skrivaj delujeta? 12. Je v kraju kakšno podjetje? Katero narodnosti? Kakšni vplivi ima na ljudstvo, ali je šola naklonjeno? 13. Druge morebitne okoliščine ki bi utegnile vplivati na šolo in ljudstvo? 14. Kaj svetujete da se sanirajo nezdrave razmere v vašem šolskem okolišju? 15. Se nahaja v vašem kraju kako kulturno društvo? Katero? Ali imate podružnico »Družbe sv. Cirila in Metoda«? So dani pogoji, da se ustanovi? 16. Kaj je storilo učiteljstvo izven šole? Kako deluje in izvaja prosvete in omike v rodoljubnem in državnem smislu? Ker so odgovori na stavljena vprašanja za šolstvo obmejnih krajev velike važnosti, prosim vljudno, da mi blagovolite gg tovariši in tovarišice zanesljivo in popolnoma objektivno odgovoriti. Vaši nasveti mi bodo posebno dobro došli. Odgovor prosim na naslov: **Fran Škulji tajnik C. M. družbe v Ljubljani.**

— Iz življenja za življenje. Katehet osnovne šole javi: Gospod vodja, jutri ne morem poučevati, sem zadržan! — Vodja: Mogoče pa nadomestite te učne ure? — Katehet: Mi še v glavo ne padae!! — Oba hkrati: Zdravo! Bog živi!

— Z notico v sobotnem »Slovenskem Narodu« »Klerikalci in učiteljstvo« se ne moremo strinjati ker se z njo ne dviga, temveč kvari ugled našega stanu v javnosti. Kdor ne pozna naših razmer, bi na podlagi notice kmalu sodil da je večina slovenskega učiteljstva v klerikalnem taboru morda celo tako daleč, da je celo učiteljstvo krivo zadnjega izida volitev v Sloveniji. Posebno na izvenšolske kroge napravi notica za ves stan kaj slab utis, ker ji »Narod« polaga toliko važnosti. **Saj je vendar tako ogromna večna učiteljstva napredna, da peščica klerikalnih pristašev niti v poštev ne pride.** Danes je učiteljstvo politično opredeljeno v vseh naprednih strankah, pri naprednejših demokratskih socialistih, narodno-socialnih, pri radikalih i. dr.; zakaj bi torej kratkiji politično svobodo opredelitve. Pri zadnjih državnozbornih volitvah je nastopilo v Srbiji celo 7 učiteljev na republikanski in 5 na komunistični listi in se ni nihče zgražal. Zakaj bi ravno pri nas moralo veljati za učiteljstvo drugo pravilo, kakor za ostalo državno uradništvo? in bi se vihtelo malico, kakor nad političnimi šolarji. Nadzorstvo in kvalifikacija protidržavne smeri v šolj in izven je na naloga šolske oblasti. Pritisak pri politični opredelitvi na ni koristen, ker vzgaja neznačajne.

† Okrajni šolski nadzornik **Gojko P. Popović**. Učiteljsko društvo — Benkovac v Dalmaciji nam sporoča, da je 18. aprila padel kot žrtev razpočenega možnarja ob sprejemu kraljice v Biogradu okrajni šolski nadzornik v Benkovcu tov. G. P. Popović, član UJU in Orjune.

— Tov. Ed. Bohinec, mestni učitelj v Ljubljani je bil od ministra prosvete na lastno prošnjo upokojen. O tej priliki mu je izrekel mestni šolski svet za izredno marljivo in vestno službovanje v pisarni mestnega šolskega sveta pohvalo in priznanje.